

ERILLISSELVITYS

**NAISIHMISOIKEUS-
PUOLUSTAJAT
DIGITALISOITUVASSA
MAAILMASSA:**

Nouseva kehityspoliittinen kysymys

Elina Nikulainen

Kehityspoliittisen toimikunnan julkaisusarja

2023:2

**KEHITYSPOLIITTINEN
TOIMIKUNTA**

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
1. Tausta, toimeksianto ja määritelmät	5
2. Kuka on naisihmisoikeuspuolustaja ja miksi on tärkeää puhua heistä kehityspolitiikan näkökulmasta?	8
3. Naisihmisoikeuspuolustajien kokemat digitalisaatioon liittyvät haasteet kehittyvissä maissa	10
4. Digitalisaation tuomia mahdollisuuksia naisihmisoikeuspuolustajille kehittyvissä maissa	15
5. Johtopäätökset	19
6. Suositukset Suomelle	21
Ulko- ja kehityspoliittiset suositukset	21
Linjaukset ja ohjeistus	22
Kiitokset	24
Lähdeluettelo	24

Tiivistelmä

Tämä selvitys käsittelee naisihmisoikeuspuolustajien asemaa digitalisoituvassa maailmassa erityisesti kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön näkökulmasta. Selvitys on suppea ja käsittelee aihetta rajatusti, eräänlaisena esittelynä teemaan. Se on tehty asiakirjoihin pohjaavana selvitystyönä.

Digitalisaatio on naisihmisoikeuspuolustajille kehittyvissä maissa sekä turvaa ja tukea että lisähaasteita tuova murros. Osa naisihmisoikeuspuolustajien digitalisaatioon liittyvistä haasteista on samoja kuin muiden ihmisoikeuspuolustajien. Osa haasteista on kuitenkin sukupuolittuneita.

Selvitys esittelee joitakin naisihmisoikeuspuolustajien toimintaan liittyviä digitalisaation haasteita ja hyötyjä. Se ei tarjoa kattavaa listaa. Haasteina on käsitelty sukupuolittunutta digitaalista väkivaltaa ja häirintää, mustamaalauskampanjoita ja stigmatisointia. Käymme läpi myös valvontaa, vakoilua ja sensuuria sekä erityishaasteita valtion ja yritysten taholta. Lisäksi käsittelemme naisten heikompia digitaaitoja sekä naisten vähäisempää teknologian omistusta ja käyttöä. Hyötyinä on tarkasteltu näkyvyyttä turvallisuustakuuna sekä avun, todistajien ja todisteiden keräyksen saavutettavuutta. Tarkastelemme myös parempaa keskinäistä viestintää, vertaistukea ja järjestäytymistä sekä massadatan käyttöä haavoittuvuuksien ja häirinnän tunnistamisessa. Lisäksi selvitämme tiedon ja tukimateriaalin helppoa saatavuutta, vaikuttavuuden ja tavoitavuuden lisääntymistä sekä joukkoistamista ja massakarttoja.

Naiserityistä tietoa, tukimateriaaleja tai aloitteita ei tunnu olevan paljoa tarjolla. Tämä pätee etenkin kehittyviin maihin, joiden konteksti muovaa naisihmisoikeuspuolustajien haasteistakin hieman erilaisia. Naisille suunnatut materiaalit saattavat olla yleisjärjestöjen tekemiä, jolloin niiden sisältö ei välttämättä hyödynnä riittävästi naisihmisoikeuspuolustajien arkeen liittyvää osaamista tai heijasta sen todellisuutta. Lisäksi materiaali saattaa toistaa syrjiviä asenteita. Myös digiosajien piirissä näkyy naisvihaa tai syrjiviä asenteita.

Ulko- ja kehityspoliitikalle sekä linjauksiin ja ohjeistuksiin tarjotaan selvityksessä eritasoisia suosituksia. Naisihmisoikeuspuolustajien tukeminen digitalisaatioon liittyen yhdistää Suomen kolme prioriteettia: naisten oikeudet, kansalaisyhteiskunnan tukemisen ja digitalisaation. Tähän risteymään tulee panostaa kaikessa Suomen ulko- ja kehityspoliittisessa toiminnassa sekä ulkoasiainhallinnon sisäisissä linjauksissa ja ohjeistuksissa.

Kehittyvien maiden naisihmisoikeuspuolustajien asemaa on tutkittu vasta vähän digitalisaation näkökulmasta. Tämä selvitys antaa pienen ikkunan aiheeseen. On tarvetta kattavammalle haastatteluja ja kyselyjä hyödyntävälle selvitykselle, joka sekä laajentaa aihepiirin käsittelyä että tarkastelee tarkemmin myös tämän selvityksen havaintoja.

*Kehittyvien maiden
naisihmisoikeuspuolustajien
asemaa on tutkittu vasta vähän
digitalisaation näkökulmasta.
Tämä selvitys antaa pienen
ikkunan aiheeseen.*

1. Tausta, toimeksianto ja määritelmät

Tämä selvitys syntyi kehityspoliittisen toimikunnan syksyn 2022 teemojen ”digitaalisen kurominen kestävästi ja yhdenvertaisesti” sekä ”ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspoliitikassa” itsenäisenä sivutuotteena. Selvityksen tavoite on tarjota ajankohtainen, ensisijaisesti kehitysyhteistyön toimijoille ja siitä päättävälle ja valmisteleville tahoille suunnattu vaikuttamistyöhön soveltuva selvitystyö, joka sisältää johtopäätökset ja suositukset. Samalla selvityksen toivotaan olevan lähestyttävä myös asiaan perehtymättömälle.

Selvityksessä keskitytään tasa-arvotyötä/naisten ja tyttöjen oikeuksia ajavien ihmisoikeuspuolustajien¹ (tästä lähtien naisihmisoikeuspuolustajat) asemaan digitalisoituvassa maailmassa tarkoituksenaan ihmisoikeusperustaisuuden vahvistaminen digitalisaatiossa sekä häirinnän ja väkivallan torjunta erityisesti kehityspoliittikan ja kehitysyhteistyön näkökulmasta. Selvitys ei käsittele yleisiä tasa-arvoon ja digitalisaatioon liittyviä kysymyksiä, naisihmisoikeuspuolustajien muita kuin digitalisaatioon liittyviä haittoja ja hyötyjä tai yleisesti naisten digitalisaatioon liittyviä kysymyksiä. Lisäksi sen fokus on nimenomaan kehittyvissä maissa.

Selvitys on suppea eli aihetta käsitellään rajatusti, eräänlaisena esittelynä teemaan. Selvitys on tehty asiakirjoihin pohjaavana selvitystyönä, pääosin erilaisia YK-lähteitä ja Amnesty Internationalin vuoden 2019 raporttia naisihmisoikeuspuolustajista käyttäen. Lisätietoa ja esimerkkejä on etsitty paikallisten, alueellisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen materiaaleista verkosta sekä tunnettujen uutiskanavien artikkeleista. Tarkka lähdeluettelo löytyy selvityksen lopussa.

Selvityksen suppeuden lisäksi sitä rajoitti suorien lähteiden puute. Naisihmisoikeuspuolustajien digitalisaatiosta saamia hyötyjä ja haittoja on harvemmin tutkittu kehitysyhteistyön ja kehityspoliittikan näkökulmasta.

1 Tarkka määritelmä luvussa kaksi.

Selvitys määrittelee avainkäsitteensä seuraavasti:

KEHITYSPOLIITIIKKA

Kehityspoliitikalla tarkoitetaan Suomen johdonmukaista toimintaa kaikilla niillä kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen politiikan lohkoilla, joilla vaikutetaan kehittyvien maiden asemaan.²

KEHITYSYHTEISTYÖ

Kehitysyhteistyö viittaa toimintaan, jota rahoitetaan valtion talousarviossa kehitysyhteistyöhön suunnatuilla varoilla. Sitä toteutetaan yhteistyössä kumppanien, kuten kehitysmaan hallinnon tai kansalaisjärjestöjen kanssa. Se, mitä kehitysyhteistyöksi voi laskea, määritellään OECD:n kehitysapukomiteassa. Tärkein kriteeri on ollut se, että toiminnalla pyritään kehitystavoitteiden, erityisesti köyhyyden vähentämiseen kehitysmaissa.³ Kehitysyhteistyö määritellään usein kehityspoliittikan välineeksi, mutta käsitteiden välinen rajapinta elää.⁴

SUOMEN SITOUMUS IHMISOIKEUKSIEN EDISTÄMISEEN

Ihmisoikeuksien toteutuminen on Suomen kehityspoliittikan keskeinen tavoite. Tavoitteena on vahvistaa ihmisten kykyä tunnistaa, vaatia ja toteuttaa oikeuksiaan sekä viranomaisten kykyä kunnioittaa, edistää ja suojella ihmisoikeuksia ja turvata niiden toteutuminen, ml. lapsen oikeudet. Ihmisöikeuspuolustajien suojelu ja tuki ovat keskeinen osa Suomen kehityspoliittikkaa. Myös ihmiskauppaa estetään noudattamalla ihmisöikeusperustaista lähestymistapaa.⁵

DIGITALISAATIOSTA LYHYESTI

Digitalisaatiossa tietoa ja tietotekniikkaa hyödynnetään toiminnan muuttamiseen tai uuden mahdollistamiseen.⁶ Digitalisaatio tarkoittaa sitä, että tietotekniikka hyödynnetään yhä enemmän arkielämän järjestämisessä. Muutos koskee kaikkea yhteiskunnan toimintaa aina pankkiasioista joukkoliikenteeseen, tiedon löytämiseen ja viestien lähettämiseen sekä esimerkiksi terveydenhuollon tiedonkulkuun.⁷ Digitalisaatio ei ole samaa kuin digitointi, joka tarkoittaa yksinkertaisesti analogisen siirtämistä digitaaliseen muotoon. Nämä helposti sekoitetaan keskenään, vaikka digitalisaatio viittaa laajempaan muutokseen.

2 Kehityspoliittikan ylivaalikautinen selonteko (UM 2021)

3 Ulkoministeriön kehityspoliittikan tulosraportti (2018)

4 Kehityspoliittisen toimikunnan vuosiarvio (2019)

5 Kehityspoliittikan ylivaalikautinen selonteko (UM 2021)

6 TIEKE

7 Helsingin kaupunki

Digitalisaatiossa tietoa ja tietotekniikkaa hyödynnetään toiminnan muuttamiseen tai uuden mahdollistamiseen.

Digitalisaatiosta kehitysyhteistyössä on linjannut esimerkiksi 2019 ja 2022 YK:n kehitysrahasto UNDP, jonka tavoitteena oli valjastaa digitaalisen teknologian ja innovaatioiden voima paremmin kehitystavoitteiden tueksi.⁸ Digistrategioissaan UNDP harvemmin käyttää termiä digitalisaatio, mutta tarkastelee kuitenkin digitaalisuutta kestävän kehityksen tavoitteiden kautta. Joskus digitaalinen transformaatio tuntuu käyvän digitalisaation synonyymistä. YK:n pääsihteerin etenemissuunnitelma (2020) digitaalisesta yhteistyöstä puhuu myös ”digitaalisista ihmisoikeuksista”.⁹ Digitalisaatio on tuonut ihmisoikeuspuolustajille globaalisti valtavasti mahdollisuuksia, mutta samalla se on myös tuonut uusia haasteita oikeuksien puolustajille.

8 Digital Strategy 2019-2021, UNDP

9 UN Secretary General's Roadmap for Digital Co-operation, 2020, https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/assets/pdf/Roadmap_for_Digital_Cooperation_EN.pdf

2. Kuka on naisihmisoikeuspuolustaja ja miksi on tärkeää puhua heistä kehityspoliitiikan näkökulmasta?

Ihmisoikeuspuolustaja on henkilö, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa, puolustaa tai edistää ihmisoikeuksia paikallis-, kansallis-, alueellis- tai kansainvälisellä tasolla käyttämättä tai tukematta vihaa, syrjintää tai väkivaltaa.¹⁰

Tämä selvitys käsittelee digitalisaation kysymyksiä kehityspoliitikassa naisihmisoikeuspuolustajien erityisasemasta. YK:n ihmisoikeuskomissaarin (OHCHR) mukaan naisihmisoikeuspuolustajat kokevat samoja riskejä kuin ketkä tahansa muut ihmisoikeuspuolustajat, mutta he ovat myös sukupuolierityisten uhkien ja väkivallan kohteina. Tämä määrittää, kuka lasketaan naisihmisoikeuspuolustajaksi. Heidän kokemiaan ihmisoikeusloukkauksia muokkaa vahvasti se, keitä he ovat (naisia, tyttöjä, sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöjä), mihin he identifioituvat (esim. feministinen liike) tai mitä he edistävät (tasa-arvo, yhdenvertaisuus). Fokus kehityspoliitikassa rajaa selvityksen keskittymään kehittyvissä maissa toimiviin naisihmisoikeuspuolustajiin tai kansainvälisiin järjestöihin, jotka toimivat kehittyvissä maissa.

Naisihmisoikeuspuolustajia ovat tässä selvityksessä laajasti määriteltynä ammatiltaan tai asemaltaan esimerkiksi aktivistit, järjestöyöntekijät, poliitikot, journalistit, juristit, ammattiyhdistystoimijat ja vaalitarkkailijat. Naisihmisoikeuspuolustaja voi puolustaa ihmisoikeuksia työkseen tai vapaa-ajallaan. Selvityksen suppeuden vuoksi mihinkään ryhmään ei keskitytä erityisesti, mutta esimerkkejä on etsitty näihin ryhmiin kohdistuvista hankkeista ja linjauksista. Selvityksessä ei myöskään suuremmin käsitellä yhteisöjen, perheiden tai kumppaneiden naisihmisoikeuspuolustajille tekemää väkivaltaa,

10 Amnesty International. 2019, mm Amnesty UK. <https://www.amnesty.org.uk/human-rights-defenders-what-are-hrds>
Elena Nikulaisen vapaa suomennos. Alkuperäinen määritelmä YK 2003

*Moniperusteista
syrjintää kokevat
naisihmisoikeus-
puolustajat
kohtaavat myös
erityisiä lisähaasteita
ihmisoikeustyötä
tehdessään.*

häirintää tai hyljeksintää, vaan keskitytään enemmän valtion, tuntemattomien ja yritysten toimintaan.

Naisihmisoikeuspuolustajiin voi muun muassa kohdistua sukupuoleen perustuvaa syrjintää, uhkailua tai väkivaltaa (myös verkossa), heidän läheistensä tai perheenjäsentensä uhkailua, virallisten tahojen tai ihmismassojen vihaa ja eristämistä yhteisöistä tai perheistä, esteitä päätöksen teossa ja niin edelleen. Moniperusteista syrjintää kokevat naisihmisoikeuspuolustajat kohtaavat myös erityisiä lisähaasteita ihmisoikeustyötä tehdessään. Näitä uhkia eritellään tarkemmin osassa kolme juuri digitalisaation näkökulmasta.

Naisihmisoikeuspuolustajat ovat sekä itsessään ihmisoikeussuojelun kohteena että he myös auttavat huomattavasti ihmisoikeuksien edistämistä erityisesti tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyen – ja sitä kautta Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Heillä on merkittävä rooli kansalaisyhteiskunnassa ja kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa.

He keräävät esimerkiksi todisteita ihmisoikeusloukkauksista, lisäävät tietoisuutta perinteisessä mediassa, verkossa tai yhteisöissään ihmisoikeuksista tai niiden rikkomuksista ja raportoivat ihmisoikeusloukkauksista kansainvälisille tai alueellisille järjestöille. He myös auttavat ihmisoikeusloukkauksista kokevia löytämään esimerkiksi suojaa, saamaan oikeutta tai psykososiaalista tukea ja jakamaan tietoa ihmisille heidän oikeuksistaan ja miten puolustaa niitä. Monet naisihmisoikeuspuolustajat toimivat nykyään myös ilmastokriisin pysäyttämiseksi.

Maailmanlaajuisesti naisihmisoikeuspuolustajien rooli ei ole vähentynyt digitalisaation myötä. Digitalisaatio on myös lisännyt kaikkialla maailmassa informaalimpaa vaikuttamistyötä ja naisihmisoikeuspuolustajien verkostoja, jotka eivät vaadi perinteisiä hallinnollisia rakenteita tai koordinoitua.

3. Naisihmisoikeus- puolustajien kokemat digitalisaatioon liittyvät haasteet kehittyvissä maissa

Naishmisoikeuspuolustajat kokevat tällä hetkellä suuria haasteita monissa kehittyvissä maissa. Iranin ja Afganistanin tilanteet liittyvät erityisesti naisiin kohdistuvaan sortoon. Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvät oikeudet ja niiden edistäminen ovat monissa kehittyvissä maissa yhä tabu. Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys koetaan valtiotasolla kansakunnan kunniaa häpäiseväksi asiaksi, joka pitäisi ennemmin vaieta pois ihmisten tietoisuudesta kuin tehdä aktiivisia toimenpiteitä sen poistamiseksi.

Yleisesti ottaen digitalisaatio usein kasvattaa sukupuolten välistä eriarvoisuutta, esimerkiksi naisten aliedustus tietoteknisillä aloilla kasvattaa tekoälyn ja koneoppimisen eriarvoistavaa vaikutusta. Digitaaliset teknologiat luovat uusia mahdollisuuksia edistää ja suojella ihmisoikeuksia ja reagoida niiden loukkauksiin, mutta niitä käytetään usein myös ihmisoikeusloukkauksissa. Tämä tuo uusia haasteita naisihmisoikeuspuolustajien toiminnalle.¹¹ Tämä luku esittelee joitain yleisimmistä, mutta se ei ole kaikenkattava lista.

Kappaleessa on käytetty päälähteenä Amnesty Internationalin vuonna 2019 julkaisemaa raporttia naisihmisoikeuspuolustajista, jonka tietoja on täydennetty muilla lähteillä.

a. Sukupuolittunut digitaalinen väkivalta ja häirintä

Naisihmisoikeuspuolustajiin kohdistetaan sukupuolittunutta digitaalista väkivaltaa sekä verkossa että sen ulkopuolella. Verkossa sukupuolittunutta digitaalista väkivaltaa voi esimerkiksi olla massahäirintä, doksaaminen (henkilökohtaisten tietojen julkistaminen vahingoittamistarkoituksessa, esimerkiksi osoite), seksuaalinen häirintä tai raiskausuhkaukset. Digitaalinen väkivalta saa aikaan suurta pelkoa ja tunteen, ettei minnekään pääse pakoon. Verkossa tapahtuva väkivalta ja häirintä eivät ole erillisiä, vaan ne ovat sekä jatkumoa naisiin kohdistuvalle väkivallalle että linkittyvät usein verkon ulkopuoliseen väkivaltaan ja häirintään. Väkivaltaista naisihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvaa materiaalia jaetaan helposti ja nopeasti verkossa eteenpäin, mikä moninkertaistaa sen vaikutusta ja vaikeuttaa sen poistoa. Asian vakavuus ja uhka naisten yhteiskunnalliselle osallistumiselle on tunnistettu YK- ja EU-tasojen myöten.

Teknologiaa käytetään väkivallan välineenä naisihmisoikeuspuolustajia kohtaan myös muualla kuin verkossa. Esimerkiksi kumppani voi kontrolloida naisihmisoikeuspuolustajaa kännykkään asennetulla vakoiluohjelmalla tai vaikkapa auton turvakameralla. Poliittista painostusta naisiin voi kohdistua uhkaamalla intiimiin henkilökohtaiseen käyttöön kuvatun materiaalin julkaisemisella.¹²

b. Mustamaalauskampanjat, stigmatisointi

Naisihmisoikeuspuolustajien mainetta ja uskottavuutta vastaan tehdään hyökkäyksiä esimerkiksi sosiaalisen media kautta, jossa hyökkäysten määrä ja näkyvyys ovat yksi osa niiden tehokkuutta. Kohteina ovat usein naisen hyveellisyys, seksuaalisuus, henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten ulkonäkö tai rooli muiden hoivaajana (esim. ”huono äiti”). Naisihmisoikeuspuolustajien maineeseen liittyvät hyökkäykset liittyvät usein enemmän siihen, keitä he ovat kuin mitä he tekevät. Esimerkiksi naisten seksuaalisuus, lisääntymisstatus tai siviilisäätty ovat hyökkäyksen kohteena. Julkinen nöyryytys kohdistuu strategiana usein naisihmisoikeuspuolustajiin, ja verkko on sille oiva ympäristö. Esimerkiksi verkon kautta tehokkaasti levitettävät huhut seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan uhriksi joutumisesta aktivistin ollessa vangittuna voivat toimia maineen tuhoajana monissa maissa siihen yhä liitettävän stigman takia.

Mustamaalauskampanjoilla ja julkisilla nöyryytyksillä halutaan estää naisten ihmisoikeustyön vaikuttavuutta. Samalla pyritään vaikeuttamaan heidän asemaansa ja hyväksyntäänsä yhteisössään ja perheissään, joissa naisiin yhä kohdistuu tiukempia odotuksia.

Esimerkiksi Afganistanissa Taleban-liike käyttää sosiaalista mediaa muun muassa naisihmisoikeuspuolustajien kertomien väkivaltakokemusten vähättelyyn.¹³

12 <https://eurasianet.org/georgias-sex-tapes-politics-returns>

13 <https://www.nytimes.com/2021/08/20/technology/afghanistan-taliban-social-media.html>

*Valvonta
lievimmilläänkin
levittää pelkoa ja
nostaa erityisesti
vapaaehtoisen
naisihmisoikeus-
puolustajan
kynnystä toimia.*

c. Valvonta, vakoilu ja sensuuri

Digitalisaation myötä myös naisihmisoikeuspuolustajien valvonta on tehostunut. Yksityisyyden rikkomukset, laitton valvonta, sensuuri, sähköpostin, muiden viestimien sekä someprofiilien hakkerointi vaikuttavat negatiivisesti naisihmisoikeuspuolustajien toimintaan. Sekä valtiollisten toimijoiden, yritysten, puolisoitilaallisten järjestöjen että naisvihamielisten verkkotoimijoiden intresseissä voi olla valvoa naisihmisoikeuspuolustajien liikkeitä. Myös kasvojen tunnistusteknologiat vaikeuttavat anonyymina tehtyä rauhanomaista kansalaistotelemattomuutta ja vaarassa olevan aktivistin turvaan siirtymistä. Valvonta lievimmilläänkin levittää pelkoa ja nostaa erityisesti vapaaehtoisen naisihmisoikeuspuolustajan kynnystä toimia. Esimerkiksi Jordaniassa ja Bahrainissa vakoiluohjelmilla on seurattu naisihmisoikeuspuolustajien toimintaa ja liikkeitä.¹⁴

d. Haasteet valtion taholta

Enenevä määrä valtioita rajoittaa kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja oikeuksia kokoontua, järjestäytyä, liikkua ja ilmaista itseään.¹⁵ Tätä rajoittamista tehdään oikeudellisin ja hallinnollisin keinoin, mutta myös digitaalisesti. Sekä kansalaisjärjestöt että YK laskevat esimerkiksi internetin perusteettoman katkaisemisen tai yleisen estämisen ja suodattamisen ihmisoikeusloukkaukseksi.¹⁶ Osa valtioista on taantunut ”perinteisiin arvoihin”, jotka usein tarkoittavat naisten oikeuksille takapakkia ja anti-feminististen tarinoiden toistamista.

Vuonna 2021 talebanit rajoittivat pääsyä internetiin Kabulin valloittamisen aikaan estääkseen protestien tehokkaan järjestäytymisen. Taleban

14 <https://www.accessnow.org/women-human-rights-defenders-pegasus-attacks-bahrain-jordan/>

15 Amnesty 2019

16 UN Secretary General’s Roadmap for Digital Co-operation, 2020, https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/assets/pdf/Roadmap_for_Digital_Cooperation_EN.pdf

jatkaa yhä internetin sensuuria valtansa pönkittämiseksi (on mm. sensuroinut 23 miljoonaa "moraalitonta" nettisivua), vaikka yhteydet pelaavatkin taas¹⁷. Taleban käyttäjä sosiaalista mediaa, esim. WhatsAppia ja Twitteriä, naisvihamielisen propagandansa julkaisemiseen.

Toinen viime aikojen näkyvä esimerkki valtion digikontrollista ovat Iranin syksyllä 2022 alkaneet internetsulut. Verkko poistetaan toiminnasta niin, että ihmisten kyky jakaa tietoa, pitää yhteyttä ja järjestäytyä protesteihin kärsivät huomattavasti. Kun kansainvälisten järjestöjen mahdollisuudet raportoida Iranista vähenivät, luotettavan tiedon saaminen esimerkiksi protestojen mahdollisista teloitamisista vaikeutui nopeasti.

YK:n asiantuntijat kutsuivat vuonna 2022 Myanmarin armeijan toimia *digitaaliseksi diktatuuriksi*, johon kuului mm. rajoituksia verkkoon pääsyyn, internetin sulkemista kokonaan, verkkosensuuria ja -valvontaa.¹⁸ Sofilasjunta on ilmeisesti myös painostanut verkkopalvelun tarjoajia nostamaan hintojaan ja korottanut yhteyksiin liittyvää verotusta. Tämä vaikuttaa erityisesti pienituloisimpiin ja täten oletettavasti erityisesti naisihmisoikeuspuolustajiin. Myanmar haluaa myös kieltää virtuaaliset erillisverkot (VPN), joita naisihmisoikeuspuolustajatkin usein käyttävät yhteyksiensä ja identiteettinsä turvaamiseksi.

Etiopiassa valtio käyttää perusteettomia internetsulkuja.¹⁹ Tansaniassa sosiaalisen median käyttöä on puolestaan rajoitettu vaalien aikaan.²⁰ Nämä saattavat vaikeuttaa suuresti naisihmisoikeuspuolustajien järjestäytymistä ja tiedonjakamista sekä rikkoa monia perusoikeuksia.

Verkossa tapahtuva väkivalta ja valtion tekemä vaino ihmisoikeuspuolustajia kohtaan saattavat toimia ikään kuin symbioosissa. Näin kävi filippiiniläisen journalistin ja Nobelin rauhanpalkinnon saaneen Maria Rissan tapauksessa, joka tunnetaan perustamastaan sananvapauden puolesta taistelevasta digi-uutiskanava Rappleristä. Ressa joutui laajojen massahyökkäysten kohteeksi verkossa.²¹ Hyökkäykset edesauttoivat myös viranomaisten aloittamaa lakiteitse tapahtuvaa ahdistelua, mikä edelleen legitimoitui ja kiihdytti verkkohäirintää.

e. Yrityksiin liittyvät vastuut ja haasteet

Somealustoja ja palvelimia tarjoavilla yrityksillä on suuri vastuu siitä, millaista sisältöä heidän palveluissaan sallitaan. Kansainvälinen yhteisymmärrys on viimeisten vuosien aikana lisääntynyt yritysten velvollisuudesta suojella sekä sananvapautta että haavoittuvassa asemassa olevia, kuten naisihmisoikeuspuolustajia, vihalta ja häirinnältä. Tämä näkyy yksittäisten valtioiden lainsäädännössä, EU:n linjauksissa sekä YK:ssa ajetuille globaaleille linjauksille.

17 <https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2022-08-31/taliban-continues-censorship-web-blocks-as-it-promises-4g>

18 <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/06/myanmar-un-experts-condemn-militarys-digital-dictatorship>

19 <https://www.musawah.org/wp-content/uploads/2022/05/InVisible-The-Digital-Threats-Muslim-Women-Human-Rights-Defenders-Face-in-the-Greater-Horn-of-Africa.pdf>

20 <https://www.dw.com/en/tanzania-restricts-social-media-during-election/a-55433057>

21 <https://www.icfj.org/our-work/maria-ressa-big-data-analysis>

Somealustojen turvallisuus on äärimmäisen tärkeä asia naisihmisoikeuspuolustajille ja se koskee jokaista ja kaikilla tasoilla toimivia puolustajia. Tätä vastuuta on alettu peräänkuuluttaa globaalisti. Esimerkiksi Amnesty tukee pakolaisryhmiä, jotka vaativat Metalta (ent. Facebook) korvauksia epäonnistumisesta puuttua vihapuheeseen Myanmarissa, minkä arvioidaan osaltaan avittaneen Myanmarin armeijan rikoksia ihmisyyttä vastaan rohingya-vähemmistön murhissa, raiskauksissa ja kotien tuhopoltoissa.²²

Yksityisyyden ja datan suojeleminen on myös suuri haaste yrityksille naisihmisoikeuspuolustajiin liittyen. Miten paljon yritykset luovuttavat keräämäänsä dataa ulkopuolisille? Valtioiden painostavat yrityksiä luovuttamaan sensitiivistä dataa tai asentamaan vakoiluteknologiaa. Naisten oikeuksien näkökulmasta ja naisihmisoikeuspuolustajille erityisen sensitiivistä voi olla esimerkiksi kuukautiskierron liittyvä data maissa, joissa ei ole oikeutta aborttiin tai aborttioikeus on hyökkäyksen kohteena.

f. Naisten heikommat digitaidot

Naisilla on monissa kehittyvissä maissa miehiä heikommat digitaidot. Tämä vaikuttaa negatiivisesti myös naisihmisoikeuspuolustajien aktivismin tehokkuuteen ja heidän tietoturvasuhteensa varmistamiseen.

g. Vähemmän teknologiaa käytössä ja omistuksessa

Maailman naisista 57% käyttää internetiä, kun taas miehistä verkossa on 62%. Vähiten kehittyneissä maissa naisista 19% on verkossa, kun vastaava osuus kehittyneissä maissa on 86%.²³ Naisihmisoikeuspuolustajien netin käytöstä ei ole tilastointia. On kuitenkin todennäköistä, että tämä sukupuolten kuilu näkyy myös verkon käytössä.

Globaalisti ja erityisesti kehittyvissä maissa naisten omistuksessa ja käytössä on vähemmän teknologiaa kuin miehillä. Tällä on osaltaan vaikutusta myös edellisessä luvussa käsiteltyihin digitaalisiin. Jos perhekunnalla on esimerkiksi yksi tietokone tai älypuhelin käytössään, se on tavallisesti joko miehen omistuksessa tai hänen päätösvaltansa alla. Vaikka naisella olisikin yhtäläiset taidot laitteen tai verkon käyttöön, siihen pääsy voi olla vaivalloista. Naisihmisoikeuspuolustajille pääsy verkkoon tai laitteiden käyttöön on tärkeä prioriteetti globaalisti.

22 <https://www.amnesty.org/en/documents/ASA16/5933/2022/en/>

23 ITU, 2022, <https://www.itu.int/en/mediacentre/backgrounders/Pages/bridging-the-gender-divide.aspx>

4. Digitalisaation tuomia mahdollisuuksia naisihmisoikeuspuolustajille kehittyvissä maissa

a. Näkyvyys turvallisuustakuuna

Näkyvä kampanjointi voi lisätä turvallisuutta, vaikka osa aktivisteista pitää päinvastoin näkymättömyyttä turvanaan. Esimerkiksi aktivisminsa takia vangituista naisihmisoikeuspuolustajista on mahdollista nousta laajasti maailmalla tunnettuja tapauksia, jolloin katoaminen, kuolema tai kidutus aiheuttaisi kiusallisia seurauksia ja maineen menetystä valtioille. Julkisuus voi suojata naisihmisoikeuspuolustajia erityisesti valtiolliselta kaltoinkohtelulta. Esimerkiksi Amnesty kampanjoi globaalisti monien pidätettyjen naisihmisoikeuspuolustajien puolesta. Tällä hetkellä²⁴ some on täynnä erilaisia vetoamuksia Iranin protesteissa teloitusta odottavien ihmisten puolesta.

Osa naisihmisoikeuspuolustajista käyttää somea ennaltaehkäisevänä turvanaan jakamalla esimerkiksi julkisesti, minne he ovat menossa ja mitä he epäilevät. Katoamis- tai kuolemantapauksessa todisteet jäävät verkkoon.

b. Apu, todistaja ja tapa kerätä todistusaineistoa on aina lähellä

Matkapuhelin on eri puolilla maailmaa ihmisillä aina mukana ja se tuo yllättäväänkin tilanteeseen hieman turvaa. Vaarallisen tilanteen livestriimaus on sekä vaikuttava keino saada asialleen julkisuutta. Samalla livestriimaus toimii turvallisuustakuuna, koska se voi jo ennaltaehkäistä esimerkiksi liiallisen voimankäytön. Ihmisoikeusaktivistit myös tallentavat tempauksiaan myöhempään vaikuttamistyöhön ja jakoon.

Omien paikkatietojen reaaliaikainen jakaminen on myös helposti mahdollista esimerkiksi kännykällä, jolloin oma sijainti näkyy valitsemilleen ihmisille. Kännykällä on myös mahdollista tallentaa tapahtumia, kuvata fyysisiä todisteita ja lähettää materiaali helposti ilman erillisiä tilaa vieviä välineitä.

Naisihmisoikeuspuolustajilla on mahdollisuus tallentaa laitteillaan heihin kohdistuvia hyökkäyksiä ja ihmisoikeusrikkomuksia. Teknisillä laitteilla pystytään myös valvomaan viranomaisten voimankäyttöä. Esimerkiksi poliisien vartalokamerat eivät ole kuitenkaan vielä levinneet laajalti. Ylilyöntejä on videoinnin kautta mahdollista valvoa ja kerätä todisteita mahdollisia rangaistuksista varten, jos voimankäyttö on ollut ylimitoitettua.

c. Parempi keskinäinen viestintä, vertaistuki ja järjestäytyminen

Naisihmisoikeuspuolustajat hyötyvät myös digitalisaation mahdollistamasta paremmasta järjestäytymisestä ja viestinnästä. Yleisesti ottaen ihmisoikeuspuolustajien toiminta helpottuu ja turvallisuus paranee, kun viestintä on helppoa verkon kautta myös paikallisesti. Myös naisihmisoikeuspuolustajien keskinäisestä verkostoitumisesta löytyy hyviä esimerkkejä. Tämä on tärkeää monestakin syystä, mm. erityisesti naisia koskevien haasteiden hahmottamisessa, sanoittamisessa ja vertaistuesssa. Naisihmisoikeuspuolustajat kokevat häirintää myös omien liikkeidensä sisällä.

Matkapuhelin on eri puolilla maailmaa ihmisillä aina mukana ja se tuo yllättäväänkin tilanteeseen hieman turvaa.

Itä-Afrikassa East Africa Women Human Rights Defenders Network järjestää erilaisia koulutuksia juuri naisihmisöikeuspuolustajille. Alueellisen verkostoitumisen esimerkki löytyy myös Kaakkois-Aasian alueellisesta liittoutumasta digitaalisen diktatuurin lopettamiseksi. Verkostoon kuuluu muun muassa myanmarilaisia naisjärjestöjä.²⁵

Islamilaistaustaisten naisihmisöikeuspuolustajien kokemia digitaalisia uhkia Afrikan sarvessa tutkinut raportti nimesi naisten digitaalisia välineitäkin hyödyntävät tukiverkostot tehokkaiksi keinoiksi parantaa arjen turvallisuutta ja saada vertaistukea.

d. Massadatan käyttö haavoittuvuuksien ja häirinnän tunnistamisessa

Massadatan (big data), haasteidensa lisäksi, arvioidaan avaavan uusia mahdollisuuksia ihmisöikeuksien edistämässä ja erityisesti muutoin näkymättömien haavoittuvuuksien ja syrjinnän tunnistamisessa. Se saattaa myös auttaa räätälöimään esimerkiksi koulutusta tai tukemaan ihmisarvoista elämää kotonaan ikääntyneenä.²⁶ Naisihmisöikeuspuolustajille on tärkeää ymmärtää paremmin esimerkiksi moniperustaista syrjintää ja lisätä tietoisuutta erilaisista haavoittuvuuksista. Oleellista on myös mahdollistaa tytöille tasa-arvoinen koulutus kaikkialla maailmassa. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että myös naisilla, jotka usein ensin hoivaavat puolisoaan kotona tämän kuolemaan asti, olisi mahdollisuus elää elämänsä loppuun asti kotona. Edellä mainitun ihmisöikeuspuolustaja Maria Rissan kokemasta digitaalisesta väkivallasta ja häirinnästä on tehty massadatananalyysi.²⁷ Massadatan voi siis myös suoraan auttaa ymmärtämään paremmin naisihmisöikeuspuolustajien kokemaa väkivaltaa.

e. Tieto ja tukimateriaalit helposti saatavilla

Verkon kautta naisihmisöikeuspuolustajien pääsy tiedon ja tukimateriaalien äärelle on parantunut huomattavasti. Esimerkiksi monista digiturvallisuuteen liittyvistä yleismateriaaleista alkaa olla hyvin erilaisia kieliversioitakin.

Somaliassa naisihmisöikeuspuolustajille tarjoaa tukea verkossa ja sen ulkopuolella Digital Shelter, joka muun muassa kouluttaa ihmisöikeusaktivisteja ja välillä erityisesti naisia digitaalisesta turvallisuudesta.

f. Vaikuttavuuden ja tavoittavuuden lisääminen

Somessa on mahdollisuus tavoittaa jopa miljoonia ihmisiä nopeasti. Vaikuttavuuden ja tavoittavuuden lisääminen edullisesti onnistuuakin potentiaalisesti viraalilla

25 <https://www.manushyafoundation.org/stop-digital-dictatorship-campaign>

26 Big data, AI and Human Rights. University of Essex 2022. <https://www.essex.ac.uk/research-projects/human-rights-big-data-and-technology>

27 <https://www.icfj.org/our-work/maria-ressa-big-data-analysis>

verkkokampanjoinnilla ylivoimaisesti. Poliitikassa toimivilla naisihmisoikeuspuolustajilla on somen kautta mahdollisuus tavoittaa äänestäjensä suoraan ilman perinteisiä politiikan portinvartijoita, kuten mediaa ja poliittisia puolueita, jotka ovat usein miesten johtamia. Näin tapahtui esimerkiksi vuonna 2021 Irakissa.²⁸

Verkkokampanjointi mahdollistaa myös järjestäytymättömien tahojen ja ad hoc -kampanjoinnin ajankohtaisissa tasa-arvo- tai ihmisoikeusaiheissa. #MeToo -kampanjan lisäksi hyvä esimerkki on viimeaikainen Kenian tuhansien viestien #MyAlwaysExperience Twitter-kampanja, joka nosti esiin kuukautissuojien terveysturvallisuuden puutteita.²⁹ Tietoisuus Iranin ja Afganistanin tilanteista on ainakin pintapuolisesti hyvä. Tämä on osaltaan somessa leviävien ns. silminnäkiä-raporttien ansiota.

g. Joukkoistaminen ja massakartat

Amnesty International on käyttänyt esimerkiksi Syyriassa verkossa tapahtuvaa joukkoistamista ihmisoikeusloukkausten tutkimiseen. Satelliittikuvat Syyriasta on jaettu suuren joukon (jota Amnesty kutsuu Digital Verification Corpsiksi) tutkittaviksi. Tällä tavoin on saatu tutkituksi suuria sota-alueita, joita olisi muutoin suuren työmääränsä vuoksi mahdotonta selvittää.³⁰ Karttojen tutkiminen auttaa myös todistajanlausuntojen varmentamisessa. Joukkoistamista ja satelliittikuvakarttaa olisi mahdollista käyttää myös naisten oikeuksien edistämiseen ja todisteiden varmentamiseen.

Amnestyn Digital Verification Corps tekee myös monenlaista muuta tutkintaa ja opettaa monimuotoiselle vapaaehtoisjoukolleen esimerkiksi tekniikoita, joilla saadaan tietoa internetsulun kohteina olevista maista.

28 UNAMI, 2021 <https://iraq.un.org/en/174024-unami-report-overcoming-obstacles-women-shone-2021-elections-greater-political-participation>

29 <https://www.economist.com/science-and-technology/2022/12/14/not-enough-is-known-about-the-science-of-pads-and-tampons>

30 <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2019/03/syria-unlawful-attacks-by-government-forces-hit-civilians-and-medical-facilities-in-idlib/>

5.

Johtopäätökset

Kehitysyhteistyössä ja -politiikassa digitalisaatio on naisihmisöikeuspuolustajille sekä turvaa ja tukea että lisähaasteita tuova murros. Digitalisaatio hälventää rajoja fyysisen ja virtuaalisen maailman välillä. Koronapandemia on vaikuttanut omalta osaltaan nopeaankin verkkoon siirtymiseen sekä lisännyt joitain esimerkiksi valvontaan ja sananvapauten liittyviä haasteita.³¹ Murroksen tuoma muutos näkyy myös naisihmisöikeuspuolustajien arjessa konkreettisesti. Kehittyvissä maissa digikuilu ja esimerkiksi internetyhteyksien laatu vaikuttavat sekä digitalisaation hyvien että huonojen puolien toteutumiseen, mutta niiden vaikutusta ei tule ohittaa. Digitalisaatiosta puhuttaessa keskitytään helposti vain uhkiin ja haittoihin, mikä saattaa johtaa sekä naisihmisöikeuspuolustajien itsesensuuriin sosiaalisessa mediassa että arkuuteen ottaa käyttöön ja hyötyä uudesta teknologiasta. Turvallisuus on tärkeää pitää prioriteettina, mutta myös digitalisaation hyödyistä ja iloista on hyvä oppia.

31 <https://www.hrw.org/news/2021/02/11/covid-19-triggers-wave-free-speech-abuse>

Kehittyvien maiden naisihmisuokauspuolustajien asemaa on tutkittu vasta vähän digitalisaation näkökulmasta. Tämä selvitys avaa hieman aihepiiriä, mutta lisäksi olisi tarvetta tehdä laajempaa selvitystä, johon kuuluisi suppean asiakirja-arvion ja tutkimuksen lisäksi myös haastatteluja ja laajempaa taustaselvitystä. Lähteitä on etsitty pääosin verkosta, mutta tiedon vähäisyydestä sekä haastattelujen puuttumisen vuoksi esimerkkien vaikutusta ei ole tässä selvityksessä pystytty varauksetta vahvistamaan.

Osa naisihmisuokauspuolustajien digitalisaatioon liittyvistä haasteista on hyvin samoja kuin muiden ihmisuokauspuolustajien. Osa haasteista on kuitenkin sukupuolittuneita, ja siksi naisten erityistilanteeseen keskittyminen on perusteltua. Naisviha ja moniperustainen syrjintä näkyvät naisihmisuokauspuolustajien kokemissa haasteissa. Naisihmisuokauspuolustajien haavoittuvampi asema digitaalisiin teknologioihin liittyen puoltaa erityishuomiota.

Myös digiosajien piirissä näkyy naisvihaa tai syrjiviä asenteita, mikä vaikuttaa oletettavan negatiivisesti yleisten ihmisuokauspuolustajien tueksi tehtyjen aloitteiden sopimiseen juuri naisihmisuokauspuolustajien tarpeisiin. Nais erityisiä tukimateriaaleja tai aloitteita ei tunnu olevan paljoa tarjolla. Tämä pätee etenkin kehittyviin maihin, joiden konteksti muovaa naisihmisuokauspuolustajien haasteistakin hieman erilaisia. Erityisesti naisille suunnatut materiaalit keskittyvät helposti yhden ryhmän, kuten politiikassa toimivien naisten tai naisjournalistien erityistarpeisiin. Ne myös saattavat olla yleisjärjestöjen tekemiä, jolloin niiden sisältö ei välttämättä hyödynnä riittävästi naisihmisuokauspuolustajien arkeen liittyvää osaamista tai heijasta sen todellisuutta. Lisäksi materiaali saattaa toistaa syrjiviä asenteita.

Naisjärjestöillä ja tasa-arvon parissa toimivilla järjestöillä sekä välillä on että välillä oletetaan olevan organisaation tasolla heikommat digitaidot. Tämä vaikuttaa sekä naisjärjestöjen että tasa-arvon parissa toimivien järjestöjen heikkoon tietoturvaan että siihen, millaiset toimijat saavat rahoitusta naisihmisuokauspuolustajien digitaatojen tukemiseen. Murrosvaiheessa olisi tärkeää tarvittaessa tukea yhteistyössä tehtyjä aloitteita ja sitä kautta nostaa myös nais- ja tasa-arvojärjestöt naisihmisuokauspuolustajien digitaatojen (ml. tietoturvan) tukijoiksi sekä ennakkoluulottomasti rahoittaa nais- ja tasa-arvojärjestöjen työtä aiheen parissa. Kehittyvien maiden kasvavaa digikuluakin ajatellen olisi tärkeää rahoittaa suoraan naisjärjestöjen digikapasiteettia. Naisihmisuokauspuolustajien verkostoissa digitalisaation tulisi nousta tärkeämpään asemaan.

Ihmisuokausien merkitys ei digitalisaation edetessä vähene, ja sukupuolinäkökulmaa on aina tärkeää tarkastella, kun kyse on ihmisistä. YK:n ajama Global Digital Compact -aloite oletettavasti valmistuessaan tulee määrittämään paljon myös sitä, miten naisihmisuokauspuolustajien erityishaasteet (ja mahdollisuudet) huomioidaan tai ei huomioida matkalla kestävän kehityksen tavoitteisiin.

6. Suositukset Suomelle

Ulko- ja kehityspoliittiset suositukset

- Ihmisoikeuspuolustajien suojeleminen ja tuki ovat keskeinen osa Suomen ulkosuhteita. Naisihmisoikeuspuolustajien ja digitalisaation kysymysten tulee näkyä vahvasti sekä Suomen toimissa että vaikuttamistyössä. Suomen tulisi tukea suoraan erityisesti paikallisten naisihmisoikeuspuolustajien toimintaa myös digitalisaation näkökulmasta, aina kun se on mahdollista.
- Naisihmisoikeuspuolustajien tukeminen digitalisaatioon liittyen yhdistää Suomen kolme prioriteettia: naisten oikeudet, kansalaisyhteiskunnan tukeminen ja digitalisaation. Kyse on tärkeästä ihmisoikeusperustaisesta työstä, mikä on globaalisti harvinaista. Teemaan keskittyminen on Suomelle erinomainen mahdollisuus vahvistaa Suomi-kuvaa. Erityisen tärkeä on viedä tätä lähestymistapaa eteenpäin osana Euroopan unionin Global Gateway -hanketta.

- Suomen tulee ajaa digitaalisen teknologian kehittämiseen ja käyttöön liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin ja lainsäädäntöön vahvaa ihmisoikeusperustaa ja naisihmisoikeuspuolustajien huomioimista.
- Suomen tulee määritellä YK:n³² mukaisesti internetin perusteettoman katkaisemisen tai yleisen estämisen ja ihmisoikeuksien vastaisen suodattamisen ihmisoikeusloukkaukseksi. Tämä tulee ottaa esille kehitysyhteistyökumppaneiden kanssa. Suomen tulee systemaattisesti tuomita kansalaisyhteiskunnan sensuuri ja valvonta myös verkossa, esimerkiksi Myanmarin, Afganistanin ja Iranin kaltaisissa maissa. Lisäksi on mahdollisuuksien mukaan tuettava naisihmisoikeuspuolustajien vastatoimenpiteitä sekä nostettava erityisesti naisia koskevia haasteita, jotka liittyvät sensuuriin ja valvontaan.
- Suomen tulee YK:n ihmisoikeuskomissaarin suositusten mukaisesti ajaa digitaalisuuteen liittyvää valvontaa, läpinäkyvyyttä ja vastuuseen saattamista, erityisesti naisihmisoikeuspuolustajien haasteet huomioiden. Lisäksi tietoisuuden lisääminen ja sidosryhmien osallistuminen – erityisesti niiden, joita digitaalinen transformaatio koskee tai jotka ovat siihen liittyen haavoittuvassa asemassa – tulee olla Suomen agendalla korkealla naisihmisoikeuspuolustajiin liittyen.³³
- Suomen tulee ajaa naisihmisoikeuspuolustajien aseman ja turvallisuuden huomioimista kyberturvallisuus- ja muihin aloitteissa, joita tehdään ITUn, UNESCO:n, UNDP:n and UNCTADin vuosittain järjestämässä World Summit on the Information Society Forum -tapaamisessa.

Linjaukset ja ohjeistus

- Naisihmisoikeuspuolustajien digitalisaatiosta saamia hyötyjä ja haittoja on harvemmin tutkittu kehitysyhteistyön ja kehityspoliittikan näkökulmasta. Suomen tulee laatia haastatteluja ja kyselyitä hyödyntävä kattava selvitys aiheesta, joka on saatavilla myös englanniksi.
- Digitaalisuus vaatii strategista ja systeemistä lähestymistapaa sekä ulkopolitiikan tasolla että yksittäisissä hankkeissa. Suomen tulisi laatia YK:n pääsihteerin digitaalisen yhteistyön etenemissuunnitelman mukainen linjaus, jossa huomioidaan digitaalisten ihmisoikeuksien periaatteet erityisesti naisihmisoikeuspuolustajien aseman ja digikapasiteetin kehittämistarpeiden näkökulmasta.
- Ihmisoikeusperustaisuus ja naisihmisoikeuspuolustajien asema tulee näkyä UM:n digilinjauksessa. Ulkoasiainhallinnon tulee määritellä, mitä se tarkoittaa digitalisaatiolla kehitysyhteistyön ja –politiikan yhteydessä.
- Ulkoasiainhallinnon tulee lisätä digitaalisten asioiden valtavirtaistaminen vaatimukseksi naisihmisoikeuspuolustajiin liittyviin linjauksiin ja kehitysyhteistyöhankkeisiin sekä luoda valtavirtaistamiseen ohjeistusta. Digitaidot ja verkkoon/laitteisiin

32 Mm YK:n pääsihteeri https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/assets/pdf/Roadmap_for_Digital_Cooperation_EN.pdf "Blanket Internet shutdowns and generic blocking and filtering of services are considered by United Nations human rights mechanisms to be in violation of international human rights law" ja YK:n ihmisoikeuskomissaari A/HRC/50/55 (un.org)

33 <https://www.ohchr.org/en/topic/digital-space-and-human-rights>

pääsyyn liittyvät kysymykset tulee huomioida naisihmisoikeuspuolustajien kapasiteetin kehittämisessä. Lisäksi Suomen on tuettava nais- ja tasa-arvojärjestöjen digikapasiteetin kehittämistä. Kaikessa naisihmisoikeuspuolustajien työtä tukevissa turvallisuusaloitteissa on huomioitava kuormittuminen ja jaksaminen.

- Suomen tulee päivittää ”Tuemme yhdessä ihmisoikeuspuolustajia – ulkoasiainhallinnon ohjeet”³⁴-asiakirjaan erityisluku naisihmisoikeuspuolustajista ja huomioida siinä myös digitalisaatio ja esimerkiksi datan suojaamisen erityistarpeet.
- Rahoitusta tulee mahdollisuuksien mukaan ja turvallisuus huomioiden kanavoida suoraan paikallisille järjestöille, jotka tekevät työtä itsenäisesti naisten oikeuksien parissa. Naisihmisoikeuspuolustajien työtä on myös turvattava esimerkiksi korvamerkitemällä tai lisäämällä paikallisen yhteistyön määrärahoja. Kansainvälisten järjestöjen kautta rahat eivät välttämättä kanavoidu ruohonjuuritason tärkeälle ihmisoikeustyölle, jossa tuelle on erityisesti tarvetta digitalisaatiosta hyötymiseksi ja sen haittojen vähentämiseksi.
- Suomen tulee rahoittaa naisihmisoikeuspuolustajien verkostoja kansallisesti, alueellisesti ja globaalisti erityisesti liittyen digitalisaatioon. Nais erityisiä digitalisaation haasteita ja mahdollisuuksia ihmisoikeuspuolustajien näkökulmasta on kartoitettu ja linjattu globaalisti vasta vähän. Yhden kansainvälisen naisihmisoikeuspuolustajien verkoston digitalisaatioon liittyvän tapaamisen lopputulemana voisi olla Global Digital Compactia koskeva julkilausuma. Tämä voisi olla mahdollista esimerkiksi Suomen johtaman Generation Equality -kampanjan teknologia ja innovaatiot -ryhmässä YK:n tasa-arvojärjestö UN Womanissa.

Suomen tulee rahoittaa naisihmisoikeuspuolustajien verkostoja kansallisesti, alueellisesti ja globaalisti erityisesti liittyen digitalisaatioon.

34 Ulkoasiainhallinto, 2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164416/UM_2022_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

■ Kiitokset

Frank Johansson
Katja Kandolin
Marikki Karhu
Camilla Lohenoja
Eppu Mikkonen
Eeva Nikulainen
Sakarias Rantala
Matti Remes
Aurora Saares

■ Lähdeluettelo

African Commission on Human and Peoples' Rights:

Report of the Study on the Situation of Women Human Rights Defenders in Africa
<https://www.achpr.org/presspublic/publication?id=19>

Dr. Nijmeh Ali (2022):

Violating Network: Gender-Based Violence against Palestinian Women in the Digital Space
[https://7amleh.org/storage/Violating%20Network%2027.11.pdf](https://7amleh.org/storage/Violating%20Network%202027.11.pdf)

Amnesty International (2019):

Challenging power, fighting discrimination: A call to action to recognise and protect women human rights defenders

Article 19 briefings (2020):

Freedom of expression and women's equality Ensuring comprehensive rights protections

Online harassment and abuse against women journalists and major social media platforms Investigating online harassment and abuse of women journalists
<https://www.article19.org/onlineharassment>

Bloomberg (2022):

<https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2022-08-31/taliban-continues-censorship-web-blocks-as-it-promises-4g>

Deutsche Welle (2020):

<https://www.dw.com/en/tanzania-restricts-social-media-during-election/a-55433057>

Digital Human Rights Lab (2022):

Women Human Rights Defenders and their protection
<https://digitalhumanrightslab.org/blog/women-human-rights-defenders-and-their-protection>

Digital Shelter (2022):

Strengthening WHRD's Digital Resilience
<https://digitalshelter.org/strengthening-whrds-digital-resilience>

Forst, Michel; UN. Human Rights Council. Special Rapporteur on the Situation of Human Rights Defenders (2019): *Situation of women human rights defenders : report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights Defenders*

<https://digitallibrary.un.org/record/1663970>

Greio (2021): GREIO General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women
<https://rm.coe.int/greio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

Human Rights Office United Nation Assistance Mission for Iraq (UNAMI) (2022):

Online Protection and Digital Security: User guide for human rights defenders

<https://reliefweb.int/report/iraq/online-protection-and-digital-security-user-guide-human-rights-defenders-enar>

Human Rights Watch (2021):

<https://www.hrw.org/news/2021/02/11/covid-19-triggers-wave-free-speech-abuse>

International Center for Journalists 2021: *Maria Ressa: Fighting an Onslaught of Online Violence*

<https://www.icfi.org/our-work/maria-ressa-big-data-analysis>

Investor Alliance for Human Rights (2022):

Online violence against women activists is skyrocketing, here is what investors can do to help

<https://investorsforhumanrights.org/news/online-violence-against-women-activists-skyrocketing-here-what-investors-can-do-help>

IUCN (2020): *Women Environmental Human Rights Defenders: Facing gender-based violence in defense of land, natural resources and human rights*

<https://genderandenvironment.org/women-environmental-human-rights-defenders-facing-gender-based-violence-in-defense-of-land-natural-resources-and-human-rights/>

Mardiya, S., Y., and Iyer, N. (2022) *(In)Visible: The Digital Threats Muslim Women Human Rights Defenders Face in the Greater Horn of Africa.*

<https://www.musawah.org/wp-content/uploads/2022/05/InVisible-The-Digital-Threats-Muslim-Women-Human-Rights-Defenders-Face-in-the-Greater-Horn-of-Africa.pdf>

New York Times (2021):

<https://www.nytimes.com/2021/08/20/technology/afghanistan-taliban-social-media.html>

OHCHR statement (2018):

The impact of online violence on women human rights defenders and women's organisations

<https://www.ohchr.org/en/statements/2018/06/>

[impact-online-violence-women-human-rights-defenders-and-womens-organisations](https://www.ohchr.org/en/statements/2018/06/impact-online-violence-women-human-rights-defenders-and-womens-organisations)

OSCE factsheet (2018): *Safety of Female Journalists Online*

<https://www.osce.org/fom/safety-female-journalists-online>

OSCE/ODIHR (2022): *Toolkit for Women in Politics*

<https://www.osce.org/odhr/530272>

UNAMI (2021): *GENDER ANALYSIS OF IRAQ'S OCTOBER 2021 NATIONAL ELECTIONS*

<https://iraq.un.org/en/174024-unami-report-overcoming-obstacles-women-shone-2021-elections-greater-political-participation>

UN General Assembly (1998): *The Declaration on Human Rights Defenders*

<https://srdefenders.org/who-is-an-hrd/the-declaration-on-human-rights-defenders>

UN Secretary General's Roadmap for Digital Co-operation (2020)

<https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/assets/pdf/>

[Roadmap for Digital Cooperation EN.pdf](https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/assets/pdf/Roadmap%20for%20Digital%20Cooperation%20EN.pdf)

UN Women (2022): *Progress on the Sustainable Development Goals: The gender snapshot 2022*

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/09/>

[progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2022](https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2022)

YK:n erityisraportoiat (2022):

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/06/>

[myanmar-un-experts-condemn-militarys-digital-dictatorship](https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/06/myanmar-un-experts-condemn-militarys-digital-dictatorship)